

Мовний матеріал, яким повинен оволодіти магістр-міжнародник, складається, перш за все, з англomовної термінології, що позначає відповідні поняття цієї галузі. Від студента вимагається вміння надати відповідні термінологічні еквіваленти у межах кожної теми, яка вивчається (наприклад, міжнародні політичні, економічні та військові організації; міжнародні конвенції у галузі прав людини).

Розвиток умінь студентів виконувати перекладацькі дії на рівні автоматизмів здійснюється в процесі виконання ними комплексу спеціальних вправ на заняттях з практикуму перекладу.

Таким чином, після приєднання України до Болонського процесу і, як результат, до європейського простору вищої освіти першочерговою стає підготовка українських студентів на рівні європейських освітніх стандартів. Пріоритетного значення набуває оволодіння майбутніми фахівцями англійською мовою для професійного спілкування та формування в них професійної мовної компетенції.

БІБЛІОГРАФІЯ

1. Загальноєвропейські Рекомендації з мовної освіти: Вивчення, викладання, оцінювання / Науковий редактор українського видання доктор пед.наук, проф. С.Ю.Ніколаєва. – К.: Ленвіт, 2003. – 273 с.
2. Комисаров В.Н. Современное переводоведение: Учебное пособие. – М.: ЭТС, 2002. – 424 с.
3. Колесникова И.Л., Долгина О.А. Англо-русский терминологический справочник по методике преподавания иностранных языков. – С-Пб.: БЛИЦ, 2001. – 224 с.
4. Левый И.И. Искусство перевода. – М.: Прогресс, 1974. – 397 с.
5. Методика навчання іноземних мов у середній школі. – К.: Ленвіт, 1999. – 320 с.
6. Програма з англійської мови для професійного спілкування. Колектив авторів: Г.С.Бакаєва, О.А.Борисенко, І.І.Зуєнок, В.О.Іванішева, Л.Й.Клименко, Т.І.Козимирська, Т.І.Скрипник, Н.Ю.Тодорова, А.О.Ходцева. – К.: Ленвіт, 2005. – 119 с.
7. Черноватий Л.М. Проблематика досліджень у галузі методики навчання перекладу як спеціальності // Вісник Харк.нац.ун-ту ім.В.Н.Каразіна. – 2004. – №635. – С.192-197.
8. Шахнарович А.М. Психолінгвістика: Сборник статей. – М.: Прогресс, 1984. – 366 с.
9. Швейцер А.Д. О преподавании синхронного перевода в специализированных группах переводческого факультета. Ч.1. – М.: 1-й МГПИИЯ, 1969. – 35 с.

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

Ельза Васильєва – доцент кафедри англійської мови та перекладу Маріупольського державного гуманітарного університету.

Наукові інтереси: методика викладання англійської мови у вищих навчальних закладах.

УДОСКОНАЛЕННЯ ПРОФЕСІЙНИХ УМІНЬ І НАВИЧОК УЧИТЕЛЯ ІНОЗЕМНИХ МОВ У ПРОЦЕСІ САМООСВІТИ В СИСТЕМІ ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ ОСВІТИ

Ніна ВИШНЕВСЬКА (Кам'янець-Подільський, Україна)

У статті розглядається проблема вдосконалення професійних умінь і навичок вчителя іноземних мов у процесі самоосвіти в системі післядипломної освіти. Пропонується система активних методів, які сприяють удосконаленню процесу формування професійних умінь і навичок педагога в системі післядипломної освіти.

In the article the problem of perfection of vocational skills and habits of a teacher of foreign language in the process of self-education in the system of postdiploma education is suggested.

Нинішній стан суспільства вимагає підвищення якості підготовки молодих учителів іноземної мови, вдосконалення їх фахових умінь, оскільки саме вміння у поєднанні зі здібностями є якісним показником професійності вчителя, його активної участі у навчально-виховному процесі.

Професійна майстерність – явище багатокомпонентне, багатofакторне. Еталон, ідеальна модель учителя-майстра включає в себе і загальну культуру, і професійну предметну, методичну і психолого-педагогічну підготовленість, і захоплення своєю роботою, розуміння її важливості, і повагу та довіру до особистості учня. Не можна абсолютизувати жоден із компонентів. Дослідження, присвячені удосконаленню педагогічної майстерності й розвитку творчого потенціалу вчителя, удосконаленню умінь і навичок педагога в системі післядипломної освіти, повинні розглядатися у взаємозв'язку, взаємозалежності всіх компонентів.

Нова школа – це вчитель, який по-новому працює. Жодна реформа не відбудеться, якщо вчитель не реформує себе. Вчитель зобов'язаний змінювати своє мислення у світі, який постійно змінюється. Систематичний «зворотний зв'язок» у роботі з учнем буде сприяти покращенню методичної майстерності вчителя іноземних мов і вдосконаленню освіти шляхом самоосвіти.

Як зазначає Т.Г.Браже [1: 90], педагог-майстер, що досягає високої якості навчання й виховання, виступає в ролі творця, здатного по-новому глянути на свої завдання і можливості, який не задовольняється досягнутими, навіть високими результатами.

Розвиток творчого потенціалу кожного вчителя, що призводить до відчутного підвищення якості навчання й виховання, тобто до зростання професійної майстерності, – основне завдання системи післядипломної освіти.

Якщо вчитель не має свого індивідуального стилю, його самоосвіта формальна. Він повинен розуміти й знати свої сильні й слабкі сторони, формувати вміння самоаналізу. Тому особлива увага має приділятися фаховому становленню вчителя іноземної мови в системі післядипломної освіти. Удосконалення професійності молодого вчителя та підвищення його кваліфікації має здійснюватися на основі найновіших технологій, методик, використання набутого вітчизняного і зарубіжного досвіду.

Мета нашого дослідження – пошук шляхів удосконалення професійних умінь і навичок учителя іноземних мов у процесі самоосвіти в системі післядипломної освіти.

Різні аспекти професійної підготовки і підвищення кваліфікації вчителів іноземних мов вивчали О. Коваленко, В. Коломієць, Р. Мільруд, Н. Язикова. Вони дійшли висновку, що професійна освіта вчителя іноземної мови має багато вимірів і напрямів, характеризується багатоаспектністю і складністю. Удосконалення професійних умінь учителя іноземної мови відбувається не тільки під час навчання на курсах підвищення кваліфікації, а й шляхом самоосвіти у міжкурсовий період, тому що педагогічна самоосвіта – це цілеспрямована самостійна діяльність учителів із вдосконалення наявних та набуття нових спеціальних психолого-педагогічних і методичних знань і умінь та їх творчого використання в процесі практичної діяльності.

Важливим стимулом самоосвіти є стійкий пізнавальний інтерес до педагогічної теорії і практики.

Умовами успішної організації самостійної роботи є усвідомлення учителями необхідності систематичного поповнення своїх знань, досягнення чітко сформульованої мети самоосвіти, правильний вибір матеріалу для самостійного вивчення, володіння методикою розумової праці, наявність творчого ставлення до матеріалу, який вивчається, забезпечення умов для систематичного застосування педагогами самостійно набутих знань, розуміння вчителями особистої і суспільної значущості самоосвітньої роботи, вияв вольових зусиль з організації самоосвіти і використання педагогічних знань у процесі практичної діяльності.

Формування у вчителів потреби в педагогічній самоосвіті нерозривно пов'язане з виробленням у них певної системи вмінь, необхідних для здійснення цілеспрямованої самоосвітньої діяльності зокрема самостійно орієнтуватися у педагогічній літературі, проводити бібліографічний пошук необхідних для самостійної роботи літературних джерел, цілеспрямовано виділяти, систематизувати і критично осмислювати провідні положення у самостійно вивчених джерелах, проводити аналіз і узагальнення наукових даних з теми, яка вивчається, літературно опрацьовувати й оформляти їх, складати бібліографію до виконаної роботи, регулярно стежити за розвитком педагогічної науки, творчо застосовувати самостійно набуті педагогічні знання у практичній діяльності [6: 10].

На нашу думку, ці вміння лежать в основі самостійного відбору, осмислення, засвоєння і застосування на практиці різноманітної науково-педагогічної інформації із друкованих джерел. Без оволодіння сукупністю названих умінь важко уявити сьогодні творчого вчителя, здатного самостійно підбирати і вивчати матеріали з питань, пов'язаних з його практичною діяльністю.

Як показали дослідження, у техніці і методиці самоосвітньої діяльності найважливішою умовою її успішності є вміння роботи з книгою. Вчителі іноземних мов, як і

будь-які інші вчителі, відчувають брак вільного часу, тому їм необхідно знати, що читати, де знайти необхідну книжку, як найраціональніше з нею працювати.

Так, із 345 опитаних учителів іноземної мови майже третина відчуває труднощі у підборі літератури. У планах самоосвіти до списку літератури вони включають найчастіше статті із журналів. Однак для поглибленого вивчення означеної проблеми недостатньо тільки журнального матеріалу. Тому на курсах підвищення кваліфікації, на семінарах ми навчаємо вчителів працювати з книгою (культури читання, вмінням користуватися бібліографією, бібліографічними довідниками, алфавітними каталогами бібліотек), формуємо навички відбирати саме необхідну літературу, систематично пропагуємо нову літературу з психолого-педагогічних питань, створюємо стенди з короткою анотацією нових видань. Огляд журнальних і газетних статей повинен стати складовою методичних об'єднань.

Для глибокого засвоєння матеріалу учитель повинен оволодіти науково обґрунтованими методами роботи з книгою: робити виписки, конспекти, скорочені записи, виділяти основну думку автора, співставлення її з думкою інших авторів тощо.

Самоосвітній роботі вчителя сприяє наявність у нього особистої картотеки літературних джерел, тематичної бібліографії, що допомагає йому ефективно підготуватися до певного уроку.

У сучасних умовах велику роль відіграє вміння вчителя іноземної мови використовувати у своїй роботі Інтернет, тому що компетентний учитель повинен володіти останньою інформацією не тільки зі свого предмета, але й в галузі новітніх освітніх технологій. Використання Інтернету як інструмента самоосвіти має чимало переваг перед традиційними формами професійного самовдосконалення вчителів іноземної мови. Великий вибір віртуальних освітніх послуг, що задовольняє потреби вчителів з різною методичною підготовкою, інтересами й досвідом роботи, сприяє індивідуалізації процесу самоосвіти. Специфіка просторово-часових характеристик віртуального світу знімає обмеження, пов'язані з місцем і часом отримання освітніх послуг, інтерактивний характер значної частини віртуальних освітніх послуг гарантує педагогам, що займаються самоосвітою, необхідний зворотний зв'язок. Унікальні можливості для співпраці та обміну досвідом, що їх відкривають служби Інтернету, дають змогу позбутися притаманного багатьом учителям іноземної мови почуття ізоляції від колег, які працюють в інших містах, країнах. Наявність у віртуальному просторі безкоштовних освітніх послуг високої якості дає можливість займатися самоосвітою при порівняно низьких фінансових затратах [3: 42] тощо.

Серед різноманітних служб Інтернету найважливішими для професійного самовдосконалення й саморозвитку вчителів іноземної мови є всесвітня мережа, електронна пошта, списки розсилки, групи новин, веб-форуми, аудіо-, відеоконференції та розмови в реальному часі, які надають вчителю можливість спілкуватися з колегами як в режимі діалогу, так і в режимі полілогу.

Найбільш відомою педагогам є всесвітня мережа. Ця служба має доступ до величезної кількості віртуальних документів, необхідних для самоосвіти вчителів: науково-методичних та науково-популярних документів, статей, планів уроків тощо. Пошук потрібних ресурсів можна здійснювати різними способами: за допомогою інформаційно-пошукових систем, сторінок-інформаційних воріт, пов'язаних гіпертекстовими посиланнями з усіма згаданими на них ресурсами, або шляхом введення до адресного рядка браузера електронної адреси потрібного сайту. Найбільш відомі сторінки – інформаційні ворота в зону віртуального простору, заповненого цікавими для вчителів іноземної мови ресурсами. Це – *TESL/TEFL/ESOL/ESL/EFL/ESOL Links: Links of Interest to Students and Teachers of English as a Second Language* [<http://iteslj.org/links/>] *Online Resources* [<http://www.ccal.org/resources/update.html>], *EEFFL Web* [<http://www/eflweb.com/>], *TEFL/NET* [<http://www/tefl.net/>], *ESL Lesson Plans and Resources* [<http://www.csun.edu/~hcedu013/esplans.html>].

Серед сайтів, на яких розміщені матеріали, що можуть бути використані вчителями іноземної мови для професійного самовдосконалення, найцікавішими, на наш погляд, є такі журнали, як: *TESL-EJ* <http://www.kyoto-su.ac.jp/information/tesl-ej/> з питань викладання англійської мови як іноземної, *CALL-EJ* *Online*

<http://www.clec.ritsumei.ac.jp/english/callejonline/> з проблем навчання мови та використання комп'ютерних технологій у навчанні, *English Teaching Forum* <http://exchanges.state.gov/forum/> з питань теорії та практики викладання англійської мови як іноземної, різним аспектів американської культури, *Language Learning and Technology* <http://llt.msu.edu/> з питань використання комп'ютерних технологій у викладанні іноземних мов, а також *Teaching English with Technology* <http://www.iatefl.org.pl/call/callnl.htm> науково-методичний журнал, присвячений використанню комп'ютерних технологій у навчанні англійської мови, і сайт *The Onestop Magazine* <http://www.onestopenglish.com/>, де можна знайти плани уроків, навчальні матеріали, методичні рекомендації тощо.

Цікавими для професійного саморозвитку є такі служби Інтернету, які надають учителеві можливість спілкуватися з колегами як у режимі діалогу, так і в режимі полілогу. До них належать електронна пошта, списки розсилки, групи новин, веб-форуми та розмови в реальному часі, аудіо- та відео конференції, які дають змогу людям зі спільними інтересами обмінюватися інформацією, яка їх цікавить.

Детальніше з основними правилами поведінки у віртуальному просторі, правилами користування тими чи тими групами новин та веб-форумами можна ознайомитися на сайті *Online Netiquette.com* [<http://www.onlinenetiquette.com/>].

Одним з найважливіших завдань професійно-педагогічної іншомовної підготовки на курсах підвищення кваліфікації вчителів іноземної мови є вироблення вміння читати спеціальну іншомовну літературу, як для спілкування з іншомовними колегами з професійної проблематики, так і для всебічного розуміння та оцінювання значущості тих чи тих матеріалів періодичних видань країни, мова якої вивчається. Це дозволить прилучитися до досвіду колег з інших країн, збагатити свій внутрішній світ, розширити професійний кругозір, підвищити професійну кваліфікацію, формувати педагогічну компетенцію [5: 12].

Щоб забезпечити таке навчання, необхідно знати не тільки наукові жанри, але й систему прийомів роботи з науковим текстом. Оптимальним джерелом мовної і змістової інформації може бути оригінальна стаття сучасних періодичних видань, які характеризуються актуальністю і новизною інформації. За критерієм функціональності наукові статті поділяють на дослідницькі (спрямовані на вивчення явища чи процесу на основі аналізу практичного матеріалу), дискусійні (дозволяють критично підійти до спірних точок зору на ту чи ту проблему, віддзеркалюють полеміку, діалог авторів із прихильниками інших концепцій), оглядові (узагальнюють точки зору на новому теоретичному рівні, при цьому точка зору автора виявляється не в критичних оцінках, а у відборі і способі презентації матеріалу) [4: 10–12].

Наукові тексти повинні відповідати певним вимогам: підвищувати інтерес до обраної професії, виробляти інтерес користуватися для набуття знань літературою не тільки рідною, але й іноземною мовою. Тому тематичний принцип, на наш погляд, є одним з провідних.

На основі відібраних таким чином текстів можна навчати *реферуванню*, тобто виділенню найбільш суттєвої інформації у вигляді короткого тексту відповідно до мовних і стилістичних особливостей певного жанру літератури з запропонованим завданням [2: 4–5]. Реферування – один з найраціональніших засобів обробки наукової інформації, що становить собою аналітико-синтетичну переробку інформації, направлену на смислову і мовну компресію вихідного матеріалу.

Методична грамотність самоосвіти вчителя іноземних мов передбачає також уміння аналізувати власний досвід роботи над обраною темою. Осмислення методики самоосвіти з теми викликає прагнення не тільки застосовувати у досвіді своєї роботи отримані знання з теорії і методики викладання іноземної мови, але й уміти отримувати зворотну інформацію про результативність виконаної роботи, аналізувати, узагальнювати, порівнювати, прогнозувати зміст і методику самоосвітньої діяльності.

Уміння аналізувати свою педагогічну діяльність, виявляти найсильніші і найслабші сторони не відразу приходить до вчителя іноземної мови. Тому важливе місце у формуванні вміння аналізувати педагогічну діяльність займає ознайомлення педагога з кваліфікаційними характеристиками, що містять систему об'єктивних вимог, які висуває професія вчителя іноземних мов до людини, її особистості і діяльності. Кваліфікаційні характеристики дають

повний перелік знань, умінь і навичок, необхідних для якісного виконання учителем своїх посадових обов'язків.

Тому важливо у міжкурсовий період для формування умінь і навичок самоосвітньої діяльності використовувати активні форми колективної роботи: семінари-дискусії, семінари-практикуми, зустрічі за круглим столом, ділові ігри тощо. Вони стимулюють розвиток творчого підходу до розв'язання тієї чи тієї проблеми.

Важливим прийомом формування умінь і навичок самоосвітньої діяльності є вивчення передового педагогічного досвіду. Вчитель іноземної мови повинен добре знати де, в якій школі і у кого із колег він може познайомитися з тою чи тою сферою педагогічної праці. Цьому сприяють картотеки, які є у міських і районних методкабінетах. Така картотека є у міському методкабінеті Кам'янця-Подільського, є також магнітофонні записи уроків, виховних заходів.

Таким чином, методика самоосвітньої діяльності вчителів іноземних мов охоплює широке коло питань, поетапне і послідовне розв'язання яких дозволить їм забезпечити раціональну організацію самостійної роботи з удосконалення власної професійної майстерності.

БІБЛІОГРАФІЯ

1. Браже Т.Г. Развитие творческого потенциала учителя // Советская педагогика. – 1989. – №8. – С.89-94.
2. Заева Л.К. Обучение письменному реферированию общественно-политических текстов на старших курсах языкового вуза (на материале англ. яз.): автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.02. – М., 1977. – 16с.
3. Коломієць В. Служби Інтернету в неперервній освіті вчителів англійської мови // Рідна школа. – 2005. – № 2. – С. 42-44.
4. Митусова О.А. Обучение студентов самостоятельной работе с научной (филологической) литературой: автореф. дис. ...канд. филол. наук: 10.02.04. – М.: МПНП им. М.Тореза, 1988. – 24с.
5. Серова Т.С. Психологические и лингводидактические аспекты обучения профессионально-ориентированному иноязычному чтению в вузе. – Свердловск: Изд-во Урал. ун-та, 1988. – 232с.
6. Скнар В.К. Пути совершенствования форм и методов самообразования учителей. – К.: о-во «Знание» УССР, 1982. – 1982. – 48.

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

Ніна Вишнеvsька – доцент кафедри іноземних мов Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка.

Наукові інтереси: самоосвіта вчителя іноземних мов.

BERUFSNAMEN IN DEUTSCHEN SPRICHWÜRTERN (ZUR DIDAKTISIERUNG IM UNTERRICHT)

Любов ВІТАЛІШ (Львів, Україна)

У статті розглянуто німецькі прислів'я з назвами осіб за їх професійною діяльністю, подано граматичні характеристики цих назв, семантичну класифікацію назв професій, ремесел, службовців та духовенства, проаналізовано супровідну лексику для дидактизації зібраного фразеологічного матеріалу та його застосування на практичних заняттях німецької мови.

The article deals with German proverbs which nominate people by their profession.

Die Forschung der Personenbezeichnungen in deutschen Sprichwörtern verhilft zur Darstellung der Weltbilder des deutschen Volkes. Deutsche Sprichwörter bieten reichhaltiges Material für inhaltliche, kommunikative, strukturelle, stilistische, kontrastive und lexikologische Forschungen.

Die Bezeichnungen von verschiedenen Berufen kommen in deutschen Sprichwörtern häufig vor, mit jedem Berufsnamen verbindet man eine Vorstellung des Sprechers von den eigentümlichen Wesenszügen dieses Berufs und von der spezifischen Verhaltensweise der Leute, die diesen Beruf ausüben. Die Berufsbezeichnungen in Sprichwörtern stellen substantivische Gattungsnamen männlichen Geschlechts dar, Feminina mit derselben Semantik sind im Material nicht festgestellt worden. Die Mehrzahl der Berufsnamen sind Substantive der starken Deklination (*Krämer, Schneider, Zimmermann*), zur schwachen Deklination gehören die Substantive *Bauer, Hirt(e), Jurist, Schulze, Student*, ein substantiviertes Partizip kommt vor – *Gelehrter*.